

# 14. CITOSLOVCE

Citoslovce (interjekce) jsou „izolovaným slovním druhem výpovědně samostatným. Ve svém původním použití neplní funkci větných členů ani funkci gramatických operátorů, nýbrž slouží k vyjádření bezprostředních reakcí uživatelů jazyka na vnější podněty. Jsou to nekonceptualizované (v některých případech i konceptualizované) minivýpovědi, které jsou projevem imitační, apelové anebo emocionální funkce jazyka.“<sup>405</sup>

Podle původu rozlišujeme „interjekce primární a sekundární“<sup>406</sup>.

**Interjekce primární** (vlastní) jsou zvukové prostředky, které plní pouze funkci interjekční, tj. onomatopoickou, apelovou nebo expresivní či afektivní. Primární interjekce bývají zpravidla simplexní (jednoslovné).<sup>407</sup>

**Interjekce sekundární** (konvertované či nevlastní) jsou „denominátory konvertované do funkce interjekčních prostředků imitačních, apelových nebo afektivních. Z hlediska formy může jít o interjekce simplexní (jednoslovné) nebo komplexní (víceslovné)“<sup>408</sup>

1. **Interjekce imitační** „vycházejí z napodobení zvuků a jsou konvencionalizovány“<sup>409</sup>: *tique-taque* „tik tak“, *zás!* „bum bác“, *zum-zum* „bzzz“, *rataplã* „bumtarata“; *ah!ah!ah!* „hahaha“.

2. **Interjekce kontaktové** jsou apelové lexikální prostředky a „slouží k upoutání pozornosti nebo k jinému jazykovému působení na recipienta. Jde o tzv. **konativní funkci**“<sup>410</sup> <sup>411</sup>. Zahrnuje zvolání vyjadřující upoutání pozornosti, pozdravy, přání, zahájení komunikace, ukončení komunikace, odmítnutí komunikace, upozornění, varování, výhrůžky, okřiknutí, výzvu, doporučení, žádost, prosbu.<sup>412</sup>

**Apelové výkřiky** nendenominativní povahy jsou například: *agora* „pozór teď“, *às upas!* „hej rup“, *arre!* „jéjda“, *tate!* „pozor, opatrně“, *atd.*

**Kontaktové interjekce** konceptuální jsou založeny na pojmenováních. Patří sem interjekce přací a žádací, pozdravy, vojenské povely, varování, upozornění: *Bom dia! Até logo. Adeus. Olá! Obrigado! De nada! Parabéns! Boa viagem! Santinho! Olha! Alo!*

405 Zavadil, Čermák (2010:410).

406 Tamtéž.

407 Tamtéž.

408 Tamtéž.

409 Tamtéž.

410 Tamtéž.

411 Termín Jakobsona: *conátus*, -us, m. –působení. *apud*: Zavadil, Čermák (2010:410).

412 Tamtéž.

**Nadávký a přezdívky** jsou pak: *Burro!*“Osle!“, *Cabrão!*“Svině, *Parvo!* „*Cvoku*“ a sprosté nadávky typu: *Caralho! Cagado! Foda-se! Puto!Merda!*<sup>413</sup>

**Interjekce afektivní** jsou interjekce citově hodnotící, které zahrnují zvolání vyjadřující emoce, radost, spokojenost, pochvalu, ale také nespokojenost, antipatii, nadávky, nevoli, lhostejnost: *Ai!Ah!Oh“Ui!Ai!Ufa!*

**Emocionální zvolání** jsou založená na denominátorech konvertovaných do funkce interjekcí: *Jesus!Ai meu Deus! Vá! Bom!Claro!Mentira!*

**Tabuizované vulgarismy** jsou pak emocionální zvolání (kletby) založená na tabuizovaných denominátorech z oblasti skatologické a sexuální: *Putá! Caralho! Picha!Foda-se!*

A **interjekční fráze** a někdy i souvětí jsou pak zvláštní konstrukce zvolacích vět a souvětí se silnými emocionálními konotacemi: *Ai de mim!Ora, bolas! Raios te partam! Valha-me Deus! Vai pentear os macacos!Olha, vem cá! Isto é que faltava!*

---

413 Z důvodu etických tyto výrazy nepřekládáme.